

การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของ
ชุมชนบางสะแกนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
An Implementation of Buddha Dhamma for Peaceful Coexistence of
Bang Sakae Nok Community, Thonburi District, Bangkok

พระครูปลัดนายกวรวรรณ (สมคิด ตติยวัณนศิริ)
Phrakrupaladnakaworawat (Somkid Tatiyawatthanasiri)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
E-mail: somkid.03092503@gmail.com

Received April 29, 2024; Revised August 23, 2024; Accepted August 24, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะแกนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ภาควิชาการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มชุมชนบางสะแกนอก 15 รูป/คน

ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดหลักการอยู่ร่วมกัน การสร้างความสัมพันธ์ของคนระดับบุคคลและระดับสังคม โดยอาศัยความมั่นคง ความประสานร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเคารพในสิทธิ การสื่อสารทำความเข้าใจร่วมกันด้วยความสุภาพอ่อนโยน มีความเชื่อใจกัน มีมาตรการแก้ไขความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง หลักสารณียธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ทำให้มีความระลึกถึงกันด้วยความรัก ความเคารพ เพื่อความสงเคราะห์ เพื่อไม่ทะเลาะวิวาทกัน เพื่อความสามัคคี และความเป็นไปในทางเดียวกัน รับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน เป็นหลักธรรมแห่งการประพฤติปฏิบัติต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนบางสะแกนอก ได้ยึดถือหลักสารณียธรรมมาใช้ในการอยู่ร่วมกัน ที่ทำให้เกิดความสามัคคี มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน คือ เมื่อชุมชนมีกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งก็พร้อมใจกันช่วยเหลือกันทำกิจกรรมนั้น ๆ ให้สำเร็จด้วยดี ช่วยกันพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญยิ่งขึ้น ตามหลักของ คำว่า “บวร” คือ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งทุกคนในชุมชนสามารถร่วมกันพัฒนา ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้ชุมชนมีความสุข อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ; ชุมชนบางสะแกนอก

Abstract

This article aim to analyze how to imply the Buddhist principles for peaceful coexistence of the Bang Sakae Nok community, Thonburi, Bangkok. This is a Qualitative field Research by In-depth-Interview. Bang Sakae Nok Community Group 15 heads/people.

The results of the study found that: concept of coexistence contents on human relationship building of both individual and social levels for stability, cooperation, compassion, assistance, right respects, communication with mutual understanding in the manner of courteous to have trust in each other, conflicts solution without using force or violence. Saraniiyadhamma means the foundation virtue for remembering one another, making one remember each other with love, respects, charity or generosity, unity, agreement in the same direction, listening to each other's opinions. It is a principle of conduct towards harmonious living in society for building the solid unity. Bang Sakae Nok community has adhered to this Saraniiyadhamma virtue for harmonious living depending on each other and being kind and generous to one another, i.e., when the community arranged any activity, all residents has helped each other to accomplish the works, they perform generosity, shares, develop the community to be more prosperous. as the word “บวร” or Village-Wat-School, in which all members of community, temples, and schools in the community can jointly develop society which helps and supports each other. This will lead the community to be happy and everyone live together in peace.

Keywords: Buddha Dhamma; Peaceful Coexistence; Bang Sakae Nok Community

บทนำ

การอยู่ร่วมกัน การยึดเหนี่ยวน้ำใจให้รักผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขร่มเย็นกันมายาวนาน จะเห็นได้ว่าในอดีต มีความเจริญทางด้านวัตถุน้อยก็ตาม แต่ประชากรส่วนมากมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกผัก พืช หนาก และเลี้ยงสัตว์ เป็นลักษณะทั่วไปของสังคมชนชนในอดีต (สุพิตรา สุภาพ, 2536) บางครอบครัวเป็นความสำคัญของเศรษฐกิจ คือ เป็นการผลิตและการบริโภค สิ่งของเครื่องใช้และอาหารจะผลิตขึ้นใช้เอง และยังมีภาระหน้าที่อื่น ๆ เช่น ถ่ายทอดความรู้ทางอาชีพ อบรมสั่งสอนเรื่องคุณธรรมให้แก่สมาชิกในครอบครัว เป็นต้น สมาชิกของครอบครัวมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น จะให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นมิตรต่อเพื่อนบ้าน มีการติดต่อกันแบบเป็นกันเอง เอื้อเฟื้อและจริงใจต่อกัน ในอดีตที่ผ่านมาสถาบันครอบครัวไทยมีหลักฐานที่มั่นคงในการเสริมสร้างการพัฒนาสังคม (Damnoen et al., 2021) ดังพระพุทธเจ้าตรัสไว้ในหลายแห่งจะยกตัวอย่าง ในเรื่องสังคหวัตถุ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวใจบุคคล การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน (พระมหาณัฐ สติเวปุลโล และ ชันทอง วัฒนประดิษฐ์, 2565) แต่บางครั้งการที่มีคนอยู่ร่วมกันหลายคนหลายกลุ่ม มีความหลากหลายแตกต่างกัน ก็ย่อมมีการขัดแย้งกันบ้าง คงไม่มีใครสามารถสร้างสังคมที่ปราศจากความขัดแย้งได้โดยสิ้นเชิง แม้เพียงคน ๆ เดียวก็อาจมีความขัดแย้งในตนเองได้ เพราะมนุษย์ย่อมมีความขัดแย้งกันเป็นธรรมดาอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนซึ่งมีความต้องการที่ไม่จำกัด แต่สิ่งที่สนองความต้องการนั้นมีอยู่จำกัด ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมมิใช่เป็นสิ่งที่เลวร้ายเสมอไปเพราะบางครั้งความขัดแย้งก็เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความหลากหลายในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ ที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ได้ หากแต่เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้ว มีวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินการใด ๆ ที่เหมาะสมกับชุมชนและสังคมนั้น ๆ ก็จะทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส นิธิบุญยากร, 2554)

วัดบางสะแกนอกนี้ เป็นวัดที่อยู่ในชุมชนบางสะแกนอก มีสวนพลูและต้นหมาก ชาวบ้านที่ทำสวนก็จะอยู่กันอย่างมีความสุขความสามัคคีกันตลอดมา เมื่อมีความเจริญมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็ได้มีคอนโดมาสร้างติดกันกับวัดทั้งสองฝั่งของวัดบางสะแกนอก เมื่อโลกเจริญมากขึ้นสิ่งต่าง ๆ ก็เพิ่มมากขึ้น คนรุ่นใหม่ก็มีความรู้ ความสามารถเพิ่มมากขึ้น ความล้มเหลว ถือตัว ก็เพิ่มขึ้น จึงมีการเริ่มแบ่งฐานะกันมากขึ้น เพราะคนรุ่นต่อมามีความคิดว่า เปื่อการอยู่แบบเดิม ๆ อยากไปใช้ชีวิตอยู่ที่อื่นบ้าง ได้มีการเริ่มขายที่ดิน คือ สวน ที่มีอยู่ ได้มีนายทุนมาซื้อ และได้ปลูกสร้างบ้าน สร้างคอนโดมากขึ้น ความเจริญก็มากขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ก็ตามมาเรื่อย ๆ จึงได้มีการแข่งขันเพื่อยกฐานะของตนเอง และครอบครัวขึ้นมา เพื่อมีการเอาเปรียบกัน เบียดเบียนกันและกัน ทำให้สังคมเริ่มเกิดความวุ่นวาย มีการทำผิดศีลธรรมกัน และที่สำคัญคือคนรุ่นใหม่ที่ย้ายเข้ามาจากถิ่นฐานอื่น ๆ มาอยู่ที่คอนโด ในชอยวัดบางสะแกนอก ได้มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหา เพราะไม่เข้าใจถึงความเป็นอยู่ของวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น จึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ (Tan & Damnoen, 2020) ปัญหาเหล่านี้ล้วนขาดหลักศีลธรรมประจำใจ เลยส่งผลให้ชุมชนเริ่มขาดความรัก ความสามัคคีกัน จึงได้ความวุ่นวายตามมา

บทความนี้นำเสนอการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนวัดบางสะแกนอก โดยมุ่งหวังว่าผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวคิด ทฤษฎี การอยู่ร่วมกันโดยจะนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนวัดให้ได้อยู่ร่วมกันเพื่อเป็นความสามัคคีในวัดและชุมชน ด้วยความรักกัน แบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างวัดและชุมชน และส่งผลให้ประชาชนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะแกนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา ที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมของตน แต่บางครั้งการที่มีคนอยู่ร่วมกันหลายคนหลายกลุ่ม สันติสุข หมายถึง สภาวะอันหนึ่งซึ่งเป็นที่พึงปรารถนาของมนุษย์และสังคมมนุษย์ (ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, 2551) การให้ความหมายสันติสุขลักษณะนี้จึงเป็นเชิงสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับสันติสุข หากกระบังความขัดแย้งไม่ให้เห็นแสดงออกด้วยการใช้ความรุนแรงก็ถือว่า ความขัดแย้งยังอยู่ในฝั่งเดียวกันกับสันติสุข (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) เพราะมนุษย์ย่อมมีความขัดแย้งกันเป็นธรรมดา อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชน ซึ่งมีความต้องการที่ไม่จำกัด แต่สิ่งที่สนองความต้องการนั้นมีอยู่จำกัด ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม มิใช่เป็นสิ่งที่เลวร้ายเสมอไป เพราะบางครั้งความขัดแย้งก็เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความหลากหลายในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ที่อยู่ในสังคมนั้นๆ ได้ หากแต่ถ้าเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้ว มีวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา หรือดำเนินการใด ๆ ที่เหมาะสมกับชุมชน และสังคมนั้นๆ ก็จะทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

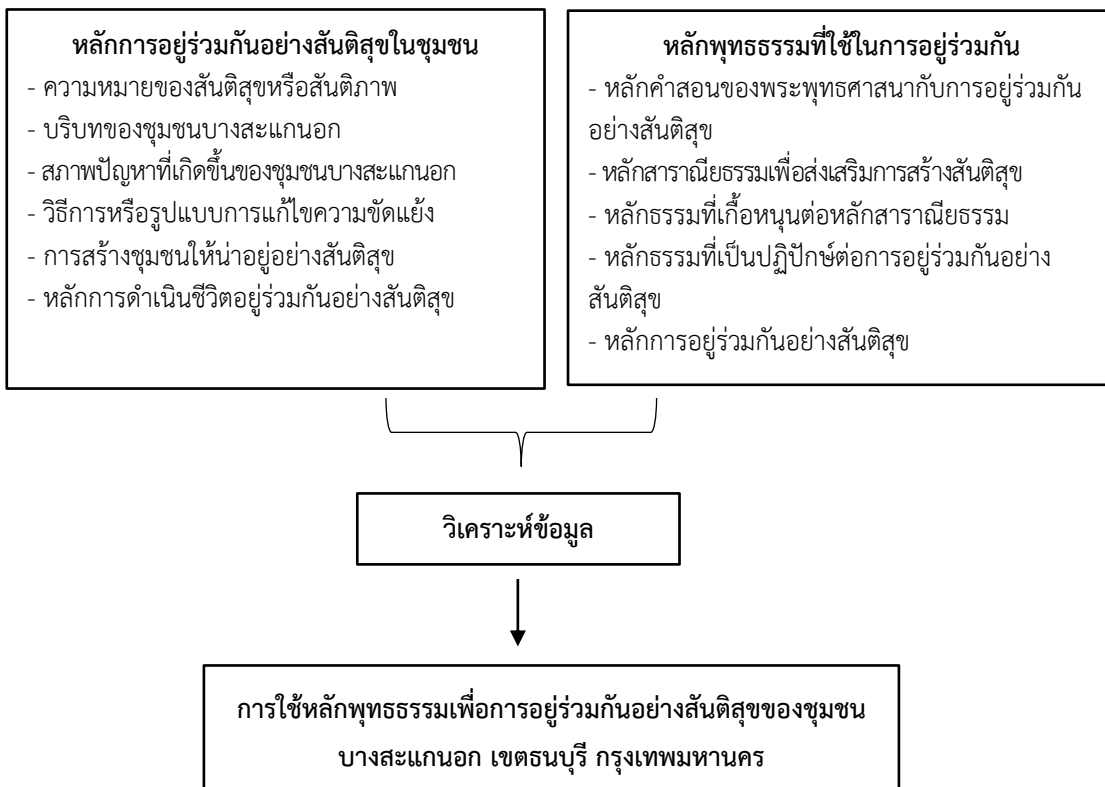
พระพุทธศาสนา ถือหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยยึดหลักสาราณียธรรม 6 หลักอปริหานิยธรรม 7 หลักสามัคคีธรรม 2 หลักพรหมวิหารธรรม 4 และสังคหวัตถุ 4 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทั้งนี้โดยมีความเมตตา กรุณา เป็นหลักธรรมประจำใจของชาวพุทธที่แท้จริง หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนั้น การยึดเหนี่ยวหัวใจให้รักผูกพัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (อุดมชัย ปานาพุทธ และ คณะ, 2566) การสร้างชุมชนให้น่าอยู่ในพระพุทธศาสนา ต้องมีเป้าหมายของการสร้าง คือ การปลดปล่อยตนให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางจิตใจ อันเกิดจากความมีอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้ และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคม ด้วยการสร้างกาย สร้างศีล สร้างจิต และสร้างปัญญา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป.

อ. ปยุตโต, 2561) เพื่อแก้ปัญหา และสร้างสังคมที่เกิดจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เป็นพื้นฐาน สมาชิกของสังคมทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้อง เพื่อส่วนรวมโดยอาศัยพุทธธรรม เป็นแนวทางเพื่อจัดความเห็นแก่ตัวโดยอาศัยวัฒนธรรมพื้นฐานของตน (Tan & Damnoen, 2020) โดยนำเอาพุทธปรัชญามาปรับปรุงใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการสร้างชุมชนให้เป็นสังคมที่น่าอยู่

ความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ต้องทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิก ภายในชุมชนซึ่งจะเป็นผู้เริ่มการสร้างอันเป็นสิทธิเสรีภาพความต้องการสร้างอย่างแท้จริง โดยประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการโครงการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนสามารถที่จะคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาของชุมชน (พิมพ์นิภา อินทพัฒน์ และ คณะ, 2566) ด้วยการหวังพึ่งพาตนให้มากที่สุด และเสริมด้วยการช่วยเหลือ จากภายนอกเท่าที่จำเป็น โดยลักษณะของชุมชนน่าอยู่นั้น มีองค์ประกอบทางด้านกายภาพ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี สะอาดและปลอดภัย มีผังเมืองที่ดี ทางด้านเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และสร้างกลุ่มอาชีพให้พึ่งตนเองได้ ทางด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล มีวินัย มีส่วนร่วม มีความปลอดภัย มีบริการสาธารณสุขที่เหมาะสม ด้านสิ่งแวดล้อม มีความสะอาดสวยงาม และปราศจากมลพิษ และด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ และถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะพานนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะพานนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 รูป/คน แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 1) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางสะพานนอก 1 รูป
- 2) ไวยาวัจกร 1 คน
- 3) ผู้นำชุมชน 1 คน
- 4) นิติบุคคลคอนโด 4 คน
- 5) ผู้พักอาศัยอยู่ในคอนโด 6 คน
- 6) ครูโรงเรียน 2 คน

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะพานนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการสร้าง และขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชน หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และ การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะพานนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จากเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์ และกำหนดกรอบแนวทางการวิจัย และนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย

3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข

5) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัย

6) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การรวบรวมข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยจะใช้นัยสำคัญที่ปรากฏในเอกสารเป็นหลักในการวิเคราะห์ ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากชุมชนบางสะพานนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 รูป/คน ผู้วิจัยจะสรุปและประเด็นสำคัญ โดยเทียบกับเนื้อหาที่สรุปเป็นข้อมูลในเอกสารหลัก

2) ผู้วิจัยจะศึกษาเนื้อหาของข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์อย่างละเอียด และบันทึกข้อมูลที่คือนัยสำคัญ ก่อนสรุปเป็นข้อมูลของผู้วิจัย

3) การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลผู้วิจัยจะใช้นัยสำคัญของข้อมูลที่วิเคราะห์ และนำเสนอเป็นประเด็นตามกรอบการวิจัย

4) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ทั้งจากเอกสาร และภาคสนามมาวิเคราะห์โดยแยกแยะประเด็นที่ศึกษาหาสิ่งที่เหมือนและแตกต่างหรือมีความสัมพันธ์กับองค์ความรู้ ต่อมาก็จะวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งนำผลวิเคราะห์ที่ได้มาพิจารณาความถูกต้องว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ เพื่อตอบปัญหาวิจัย และสรุปผลการวิจัยพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

วิเคราะห์การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะพานนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในชุมชนของตน แต่บางครั้งการที่มีคนอยู่ร่วมกันหลายคนหลายกลุ่ม มีความหลากหลายแตกต่างกัน ก็ย่อมมีการขัดแย้งกันบ้าง สันติสุขจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล ชุมชน และสังคม เนื่องจาก สันติสุขนั้น มีลักษณะเป็นความสงบสุข เมื่อใดที่มีความสงบเกิดขึ้น ย่อมไม่มีการเบียดเบียนหรือทำร้ายกัน จึงก่อให้เกิดการร่วมมือ สร้างสรรค์พัฒนาและแบ่งปันกันอย่างยุติธรรม ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข แม้จะยังมีความขัดแย้ง แต่ก็ไม่ใช้ความรุนแรงต่อกันและกัน มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีการช่วยเหลือกันจากเรื่องเล็ก ๆ มีการเจรจา และช่วยกันแก้ไขปัญหาคือ ช่วยกันปรึกษาแนวทางในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ การมีน้ำใจซื่อตรงต่อกัน จึงทำให้เกิดความสามัคคี ประองตองของคนในชุมชนบางสะพานนอก มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีกติกากการอยู่ร่วมกันการรับฟังกันอย่างมีเหตุผล ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

พระพุทธศาสนานั้น ถือหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยยึดหลักสาราณียธรรม เป็นธรรมที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำความรักกัน ธรรมเครื่องทำให้เคารพกัน เป็นไปเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน เพื่อไม่ทะเลาะวิวาทโต้เถียงกัน เพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันเดียวกัน อีกนัยหนึ่ง คือ ความรักที่แท้จริง จะต้องเริ่มต้นด้วยมีเมตตาต่อกัน คือ ต้องไม่มีความอาฆาตพยาบาทหรือโกรธเคืองกัน เป็นฐานเท่ากัน เป็นการสลายความเห็นแก่ตัว เป็นเบื้องต้น จากนั้นจะต้องปรับจิตใจรู้จักการให้ หรือการแบ่งปันและปรับพฤติกรรมรวมทั้งความคิดเห็นผุดออกจากกันและกัน และยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ที่ดีร่วมกัน ในที่สุดสังคมก็จะเป็นปึกแผ่น ความขัดแย้งกัน ความเข้าใจผิดกัน ก็จะไม่เกิดขึ้นอีกต่อไป ดังนั้นหลักสาราณียธรรมจึงต้องนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกัน ที่ทำให้เกิดความสามัคคี มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน คือ เมื่อชุมชนมีกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งก็พร้อมใจกันช่วยเหลือกันทำกิจกรรมนั้น ๆ ให้สำเร็จด้วยดี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อแบ่งปันซึ่งกันและกัน ช่วยกันพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญยิ่งขึ้น และช่วยกันสวดสวดดูแล เพื่อความสงบสุขในชุมชน และส่งต่อให้อนุชนคนรุ่นหลัง หลักธรรมนี้ยังสามารถช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ตั้งแต่ครอบครัวจนไปถึงชุมชน

การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะพานนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่าในการอยู่ร่วมกันของชุมชนนั้น คือ ประชาชนในชุมชนการไม่เห็นแก่ตัว เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกับคนรุ่นใหม่ เข้าใจถึงความต้องการของกันและกัน ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีการเจรจา พุดคุย ในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาคือ ทั้งปัญหาในระดับครอบครัว ไปจนถึงระดับชุมชน และช่วยกันปรึกษาในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้เกิดความสามัคคีประองตองกันของคนในชุมชนบางสะพานนอก ตามหลักของ คำว่า “บวร” คือ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งทุกคนในชุมชนสามารถร่วมกันพัฒนา ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้ชุมชนมีความสุข อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

อภิปรายผลการวิจัย

วิเคราะห์การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะพานนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย พบว่า หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีแนวทางและวิธีการในการอยู่ร่วมกันในชุมชน โดยอาศัยความมั่นคง ความประสานร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สื่อสารด้วยความสุภาพอ่อนโยน มีความเชื่อใจกัน มีมาตรการแก้ไขความขัดแย้ง โดยไม่ใช้ความรุนแรง มีความสามัคคีของคนในชุมชน ยึดหลักธรรมาธิปไตย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป. อ. ปยุตโต, 2561) เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น มีการอธิบายให้คนในชุมชนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เข้าใจตรงกัน และลดความขัดแย้งกันของคนในชุมชน และหาวิธีการแก้ไขให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการอยู่ร่วมกัน โดยยึดหลักสาราณียธรรม สามัคคีธรรม พรหมวิหารธรรม และสังคหวัตถุ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นไปเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน เพื่อไม่ทะเลาะวิวาทโต้เถียงกัน เพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุญยากร) (2554) พบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง ผสมผสานกับพิธีกรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทำให้ความขัดแย้งในประเด็นของชาติพันธุ์ได้ดำเนินไปสู่จุด “สมดุล” อย่างสันติ

การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะพานนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หลักพุทธธรรมที่พบและใช้บ่อย คือ 1) ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 2) สังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ใช้หลักนี้ในการอยู่ร่วมกัน ก็จะมีแต่ความสงบสุข 3) หลักสาราณียธรรม เมตตากายกรรม เมตตาวาจากรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโกศล ศีลสามัญญตา และ ทิฏฐิสามัญญตา เป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคี ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี และยังเป็นหลักการอยู่ร่วมกันทำให้มีความเคารพกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพูดจาปราศรัยด้วยถ้อยคำสุภาพพูดจาไพเราะ พูดให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ประพฤติปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตนวางตัวให้เหมาะสมรักษาระเบียบวินัยที่ดีของชุมชน ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น (Tan & Damnoen, 2020) สร้างคนในชุมชนให้มีความสามัคคี มีเมตตา จึงเป็นพลังสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (พระมหาณัฐ สติเวปุลโล และ ชันทอง วัฒนประดิษฐ์, 2565) พบว่า ในการจัดการแก้ปัญหาในชุมชน จัดการปัญหาทางด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไม่ให้ออกนอกกรอบความดีงาม และเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (อุดมชัย ปานาพุทธ และ คณะ, 2566) วิธีการที่จะนำพาชุมชนก้าวข้ามพ้นความขัดแย้งไปสู่การสร้างสันติสุขได้ ดังการสะท้อนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

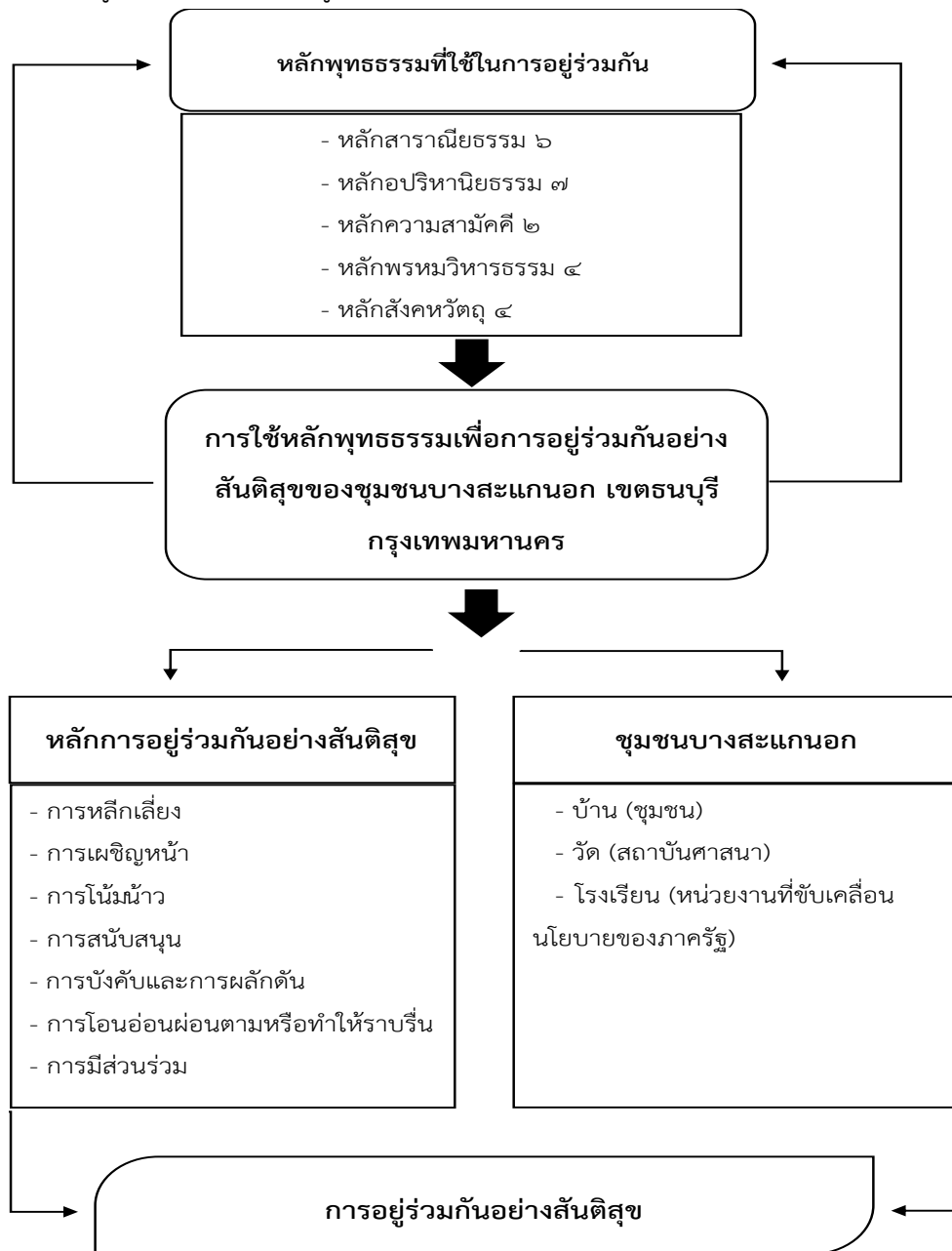
การสร้างสามัคคีของคนในชุมชนนั้นต้องมีกิจกรรมต่างๆ ที่ปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้คนในชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วม (พระวรพงษ์ อภิจาโร, 2566) ต้องสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ปลูกฝังสิ่งที่ดีให้บุคคลในชุมชน และส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมนั้นๆ เพื่อเป็นไปในทางเดียวกัน (ประจวบ ชำรึกษา, 2566) มีกระบวนการในการผสมผสานค่อยเป็นค่อยไป และ การประนีประนอม (ประพันธ์ ฉากทองคำ, 2566) เพื่อช่วยให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและการไตร่ตรองก่อนทำการสำนึกผิดหากตนทำผิด และการให้อภัยซึ่งกันและกัน (นงลักษณ์ นนท์แก้ว, 2566)

ดังนั้น การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะพานนอก เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา โดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดความสามัคคี สร้างจิตสำนึกที่ดีต่อคนในชุมชนกับวัด มีความสัมพันธ์ และเกื้อกูลกันและกัน ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา โดยมีหลักธรรมคำสั่งสอนของ

พระพุทธศาสนา เป็นการสร้างจิตสำนึกผ่านจิตวิญญาณ จึงนำความสุขมาให้ต่อชุมชน และส่งผลให้ประชาชนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยสะท้อนถึงองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ถือ หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยยึดหลักสาราณียธรรม 6 หลักอปปริหานิยธรรม 7 หลักสามัคคีธรรม หลักพรหมวิหารธรรม 4 และ สังคหวัตถุ 4 โดยมีความเมตตา กรุณา เป็นหลักธรรมประจำใจของชาวพุทธที่แท้จริง หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนั้น การยึดเหนี่ยวน้ำใจให้รักผูกพัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 สามารถนำเสนอโดยสังเขปได้ดังนี้

แนวคิดหลักการอยู่ร่วมกันมุ่งการสร้างความสัมพันธ์ของคนระดับบุคคลและระดับสังคม โดยอาศัยความมั่นคง ความประสานร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการนำแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังนี้ 1) การหลีกเลี่ยง 2) การเผชิญหน้า 3) การโน้มน้าว 4) การสนับสนุน 5) การบังคับและการผลักดัน 6) การโอนอ่อนผ่อนตามหรือทำให้ราบรื่น 7) การร่วมมือกันหรือการแก้ปัญหา 8) การมีส่วนร่วม คือ เมื่อเกิดความขัดแย้งแล้วกระบวนการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งก็มีความจำเป็นต้องอาศัยหลักการหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมความสามัคคีในสังคม

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนบางสะพานนอก เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในการอยู่ร่วมกันของชุมชนนั้น คือ ประชาชนในชุมชนการไม่เห็นแก่ตัว เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกับคนรุ่นใหม่ เข้าใจถึงความต้องการของกันและกัน ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีการเจรจา พุดคุย ในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาในระดับครอบครัว ไปจนถึงระดับชุมชน และช่วยกันปรึกษาในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองกันของคนในชุมชนบางสะพานนอก ตามหลักของ คำว่า “บวร” คือ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งทุกคนในชุมชนสามารถร่วมกันพัฒนา ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้ชุมชนมีความสุข อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หลักการอยู่ร่วมกันมุ่งการสร้างความสัมพันธ์ของคนระดับบุคคลและระดับสังคม โดยอาศัยความมั่นคง ความประสานร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเคารพในสิทธิ การสื่อสารทำความเข้าใจร่วมกันด้วยความสุภาพอ่อนโยน มีความเชื่อใจกัน มีมาตรการแก้ไขความขัดแย้ง โดยไม่ใช้ความรุนแรง ชุมชนบางสะพานนอก จึงได้ยึดถือหลักสารณียธรรมมาใช้ในการอยู่ร่วมกันในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมหลัก “บวร” เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- นงลักษณ์ นนท์แก้ว. (2566). ประชาชนในชุมชนวัดบางสะพานนอก. *สัมภาษณ์*, 26 พฤศจิกายน.
- ประจวบ ขำรักษา. (2566). ข้าราชการบำนาญ. *สัมภาษณ์*, 27 พฤศจิกายน.
- ประพันธ์ ฉากทองคำ. (2566). ไวยาวัจกรวัดบางสะพานนอก. *สัมภาษณ์*, 23 พฤศจิกายน.
- พระมหาณัฐ สติเวปุลโล และ ชันทอง วัฒนประดิษฐ์ (2565). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยสันติวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยดั้ง ในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(7), 3130-3142.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุนยการ). (2554). *พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี.

- พระวรพงษ์ อภิจาโร. (2566). ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางสะพานอก. *สัมภาษณ์*, 23 พฤศจิกายน.
- พิมพ์นิภา อินทพัฒน์, สันติ ศรีสวนแตง และ อภิชาติ ใจอารีย์. (2566). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของ
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนาท่ามเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง.
วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 570-587.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล. (2551). *มนุษย์กับสันติสุข*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 41).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพัตรา สุภาพ. (2536). *สังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อุดมชัย ปานาพุด, ชาตรี สุขสบาย, สงคราม จันทร์ทาศิรี, วีรพงศ์ พิชัยเสนานรงค์ และ พระมหาณรงค์ราช
ครองเชื้อ. (2566). ความเป็นบัณฑิตตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารนวัตกรรมการจัด
การศึกษาและการวิจัย*, 5(3), 759-768.
- Damnoen, P. S., Siri, P., Supattho, P. S., & Kaewwilai, K. (2021). The Development of Student
Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of
Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and
Cultures*, 5(2), 126–135.
- Tan, C. C., & Damnoen, P. S. (2020). Buddhist Noble Eightfold Path Approach in the Study of
Consumer and Organizational Behaviors. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 1–20.